EKO KALENDARZ

1 KWIETNIA

Dzień Ptaków

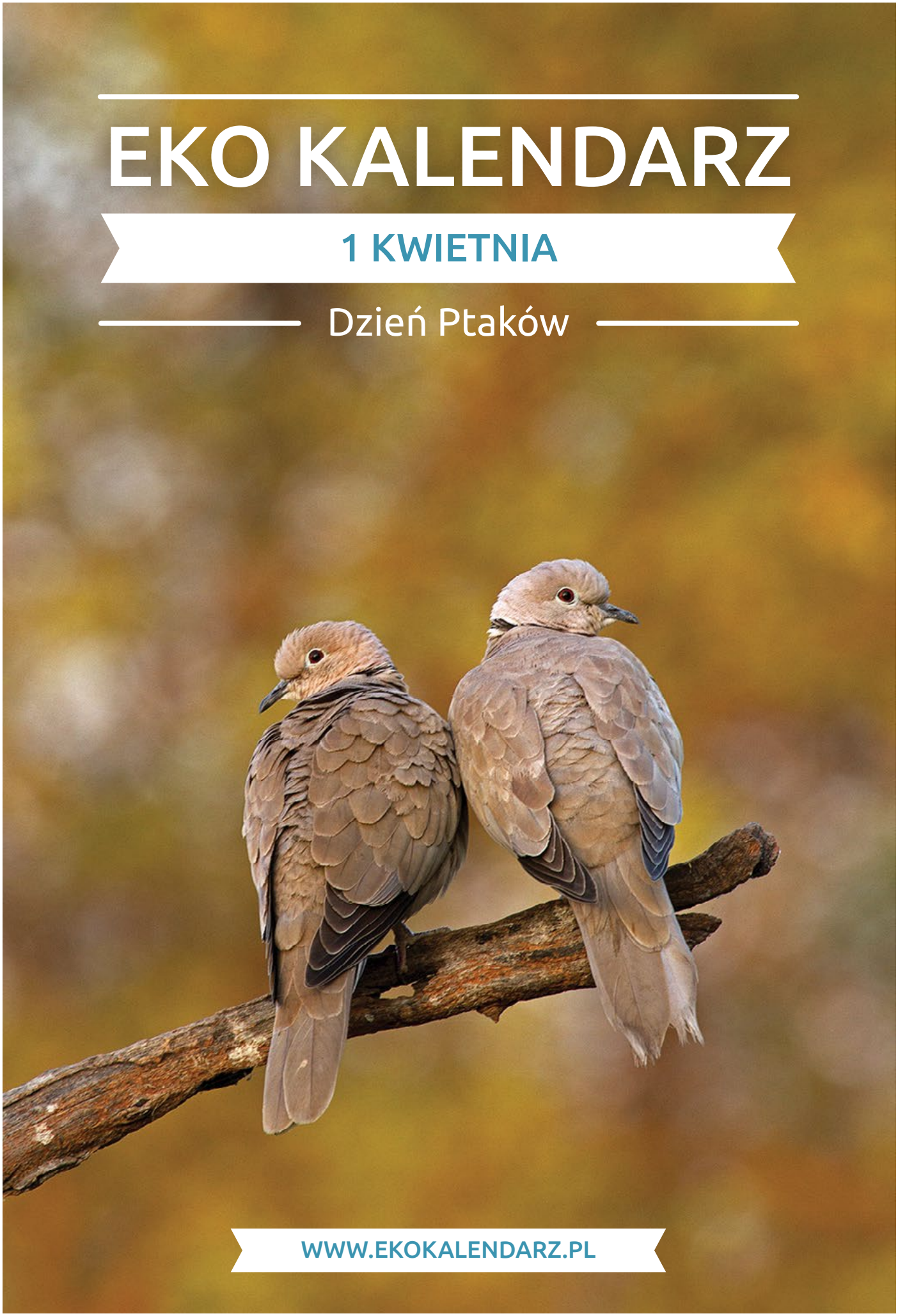

WWW.EKOKALENDARZ.PL

WPROWADZENIE

Międzynarodowy Dzień Ptaków został ustanowiony już w 1906 roku, podczas ratyfikacji Konwencji o Ochronie Ptaków Pożytecznych dla Rolnictwa z 19 marca 1902 r. Polska przystąpiła do konwencji w 1932r. Koordynatorem obchodów jest BirdLife International – ogólnoświatowa federacja organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną ptaków, której partnerem w Polsce jest OTOP.

Celem święta jest zwrócenie uwagi na zagrożenia przed jakimi stoją ptaki, oraz zachęcenie ludzi do zaangażowania się w ich ochronę. Na świecie żyje około 10 tysięcy gatunków ptaków, z czego ponad 1250 gatunków zagrożonych jest wyginięciem, co stanowi 13% wszystkich gatunków ptaków!

W Polsce występuje około 350 gatunków ptaków, każdy z nich ma swoje wymagania siedliskowe związane z możliwością odpoczynku, zdobycia pokarmu, znalezienia partnera do rozrodu i odchowania piskląt. Duża grupa to gatunki wyspecjalizowane, wymagające szczególnych warunków. Te gatunki nie wytrzymują presji człowieka i zanikają, jak np. rzadkie dzięcioły: białogrzbiety i trójpalczasty, których występowanie zależy od obecności martwych drzew.

Głównym zagrożeniem są dla ptaków postępujące zmiany w naturalnych siedliskach i wciąż zwiększająca się presja człowieka. Coraz więcej miejsca zajmujemy pod zabudowę, drogi i przemysł, wyrąbujemy stare lasy, osuszamy mokradła, regulujemy rzeki. Zmieniają się też tereny rolnicze – znikają przydrożne aleje drzew, miedze, śródpolne zakrzaczenia i oczka wodne, a mozaikę pól zastępują wielohektarowe monokultury. Tymczasem z samymi przydrożnymi alejami związanych jest w Polsce około 60 gatunków ptaków, a w zadrzewieniach śródpolnych liczba ta dochodzi do 80 gatunków!

Część gatunków cechuje szeroka tolerancja i dobrze radzą sobie w siedliskach silnie zmienionych – mieszkają tuż obok nas – w miejskich parkach, ogrodach, na cmentarzach, a nawet w niewielkich zadrzewieniach. Niektóre z nich, jak jerzyki, kawki, gołębie czy pustułki nauczyły się gniazdować na miejskich osiedlach, gdzie wysokie bloki przypominają skalne urwiska, a parapety, gzymsy i otwory wentylacyjne pełnią rolę skalnych półek. Towarzyszą nam wróble, które budują gniazda w szczelinach budynków czy pod dachówkami, oraz bogatki, które potrafią założyć gniazdo w skrzynce na bezpieczniki elektryczne, w szlabanie, a nawet w słupku ogrodzeniowym!

Niestety, na naszych ptasich sąsiadów również w mieście czyha wiele niebezpieczeństw. Dziś w wielu dużych polskich miastach nie spotyka się już pospolitych dawniej wróbli, a inne gatunki miejskich ptaków są coraz mniej liczne, jak np. jerzyki. **Jest to efekt prac remontowych i ociepleniowych w czasie lęgów ptaków,** kiedy to zaklejane są szpary i otwory wentylacyjne oraz wymieniane rynny, służące ptakom jako miejsca do gniazdowania. Większość otworów zamyka się właśnie po to, aby pozbyć się gniazdujących tam ptaków. Najczęściej remonty budynków rozpoczyna się wiosną i trwają przez cały sezon wiosenno-letni, czyli wtedy, kiedy są tam już ptaki, ich jaja lub pisklęta. Często lęgi są wtedy porzucane, a nawet dochodzi do sytuacji, gdy gniazda zostają zamurowane lub zrzucone na ziemię przez robotników. **Pamiętajmy, że wszelkie prace remontowe budynków powinny odbywać się w okresach pozalęgowych, a jeśli w trakcie remontu istnieje ryzyko płoszenia ptaków, inwestor musi uzyskać zgodę od Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska.** Warto uważnie śledzić prace podejmowane przez inwestorów, aby reagować w sytuacji zagrożenia życia ptaków lub ryzyka utraty ich lęgów.

Naklejka na szybie okiennej, fot. Patrick (chacka²), CC BY-NC-SA 2.0

Coraz częściej znikają w miastach drzewa, na których mieszkają gawrony – ptaki niezbyt lubiane z powodu swojej hałaśliwej natury. Spółdzielnie mieszkaniowe często na własną rękę strącają gniazda, ścinają gałęzie czy całe drzewa z gniazdami gawronów, niszcząc ich kolonie – tymczasem są to ptaki prawnie chronione.

Zagrożeń jest niestety więcej. **Śmiertelną pułapką są dla ptaków szyby i ekrany przy ciągach komunikacyjnych** – ptaki widząc za nimi przestrzeń lub odbijający się obraz nieba, nie zauważają tych przeszkód i uderzają w nie z pełną prędkością... I tu dobra wiadomość dla tych, którzy nie przepadają za myciem okien – brudne szyby są lepiej widoczne dla ptaków! Innym sposobem jest wieszanie firanek, zasłonek, ozdób czy witraży, które są sygnałem dla ptaków, że przed nimi znajduje się przeszkoda. Skuteczną metodą jest przezroczysta folia UV, która naklejona na szybę nie pogarsza widoczności, a ostrzega o niebezpieczeństwie (ptaki widzą w ultrafiolecie). Folia taka jest dostępna w sprzedaży nawet na wymiar okien (wykorzystywana jest np. do ochrony zbiorów muzealnych przed działaniem promieniowania UV).

Dobrze znanym sposobem jest naklejanie na przeszkody sylwetek ptaków drapieżnych – najlepiej dużej liczby nalepek rozmieszczonych obok siebie (inaczej ptaki mogą próbować ominąć „drapieżnika" uderzając w szybę tuż przy naklejce).

Ptakom może pomagać każdy z nas – jest na to wiele sposobów! Wspieramy ptaki **karmiąc je** (http://www.otopjunior.org.pl/pl/dokumenty/ptasia_stolowka), gdy brakuje pożywienia w naturze, **wieszając budki lęgowe** (http://otop.org.pl/ptasie-porady/budki-legowe/), aby mogły założyć tam gniazdo, wystawiając **poidła** (http://www.otopjunior.org.pl/pl/dokumenty/kapieliska_ptakow), aby miały gdzie ugasić pragnienie i zażywać kąpieli. Przede wszystkim jednak starajmy się tworzyć miejsca przyjazne dla ptaków i innych zwierząt. Jeśli mamy ogród, możemy tak dobrać rośliny, aby zapewniły ptakom bezpieczne schronienie, pokarm i miejsce na gniazdo. Jeśli nie posiadamy swojego kawałka ziemi, ogrody możemy tworzyć wspólnie - na terenie szkoły czy przy wspólnotach mieszkaniowych. Ptaki odwdzięczą się nam swoją obecnością i śpiewem, a my poczujemy jak wspaniale jest zmieniać świat na lepsze.

Dostrzeżmy ptaki wokół nas! Aby je obserwować nie trzeba robić dalekich wypraw – na początek zajrzyjmy do ogrodu, parku czy na skwerek. Nawet w mieście, wśród domów możemy rozpocząć swoją przygodę z ptakami. Wystarczy spojrzeć na świat trochę innym okiem – z odrobiną uwagi i cierpliwości. Zauważymy wówczas wiosenne „zaloty", krzątaninę przy budowie gniazd, czy ptasie awantury związane z obroną terytorium przed intruzami. Wsłuchajmy się w śpiew ptaków – spróbujmy rozpoznać i zapamiętać głosy choć kilku z żyjących wokół nas skrzydlatych sąsiadów. Zacznijmy od najpospolitszych gatunków – obserwując je zadajmy sobie pytanie, co jedzą i gdzie szukają pokarmu, jak się poruszają, czy są z nami przez cały rok?

A więc do dzieła! Poszukajmy ptasiej inteligencji, czyli krukowatych: kawek, wron, gawronów, sójek i srok. Spróbujmy zaobserwować występujące w parkach gołębie inne niż miejskie: grzywacze i sierpówki. Przy okazji pewnie uda się zobaczyć: kosy, szpaki, drozdy, dzięcioły, bogatki, kowaliki czy rudziki. Poszukajmy też coraz rzadszych w miastach wróbli, a latem przyjrzyjmy się latajacym nad domami mistrzom przestworzy – jerzykom. To naprawdę wciąga!

Można stworzyć listę spotkanych gatunków i wyruszyć na dalsze obserwacje – na pobliskie pola, do lasu, nad rzekę… Cieszmy się obecnością ptaków! Bez nich świat byłby smutny…

W pakiecie zamieściliśmy ćwiczenia, które zachęcą dzieci do bardziej uważnego przyjrzenia się ptakom, szczególnie tym mieszkającym blisko nas. Proponujemy też zabawy ruchowe, pozwalające zrozumieć zachowania ptaków, niektóre zagrożenia czyhające na ptaki oraz poznać sposoby w jakie możemy im pomóc. Inspiracje do zajęć plastycznych pozwolą na artystyczne uświetnienie obchodów ptasiego święta.

Zachęcamy również do zapoznania się z pakietami z okazji Dnia Bociana i Międzynarodowego Dnia Ptaków Wędrownych.

oprac. Agnieszka Gaszyńska

Fot. David Reynolds, CC BY-NC 2.0

Zakładajmy poidełka!

Do zabawy potrzebne będą drobne, naturalne elementy symbolizujące pokarm ptaków (np. żołędzie, szyszki, kasztany, nasiona olchy, słonecznika itp.) w ilości przekraczającej wielokrotnie liczbę dzieci, oraz sznury (najlepiej niebieskie) – jeden długi i kilka krótszych. Zabawa powinna odbywać się na dość rozległym i odpowiednim do biegania obszarze, np. trawiastym boisku. Przeprowadzamy ją w kilku (minimalnie dwóch) rundach, trwających tyle samo czasu.

W jednym miejscu boiska tworzymy okrąg z długiego sznura – symbolizuje on zbiornik wodny np. staw w miejskim parku. W przeciwległym krańcu boiska rozsypujemy elementy symbolizujące ptasi pokarm.

Poproś dzieci aby dobrały się w trójki lub czwórki – każda grupa tworzy ptasią rodzinę składającą się z dwóch piskląków, oraz zależnie od wielkości grupy – z jednego lub dwojga rodziców. Poproś, aby dzieci wybrały sobie miejsce na założenie gniazda, najlepiej niedaleko rozsypanego pokarmu – tam zostają pisklęta, które nie mogą się już przemieszczać i nawołują o pokarm. Zadaniem ptasich rodziców jest zdobycie jedzenia i picia dla siebie oraz nakarmienie swoich piskląt. Obowiązuje jednak zasada, że za każdym razem kiedy dorosły ptak znajdzie jedzenie i zostawi je sobie lub nakarmi nim pisklę – musi polecieć do wody aby się napić. Dopiero wtedy może znów szukać jedzenia. Pod koniec pierwszej rundy dzieci liczą ile udało im się zebrać pokarmu dla siebie, a ile dla piskląt – wyniki zapisujemy.

W drugiej rundzie w pobliżu któregoś gniazda układamy z krótkiego sznura mały okrąg symbolizujący poidełko dla ptaków. Obowiązuje zasada jak w poprzedniej rundzie, ale teraz ptaki mogą skorzystać z bliżej położonego źródła wody lub polecieć do stawu jak poprzednio. Po zakończeniu drugiej rundy znów zapisujemy wyniki.

W kolejnej rundzie układamy ze sznurka więcej poidełek i kontynuujemy zabawę według wcześniej ustalonych zasad.

Po zakończeniu zabawy porównujemy wyniki wszystkich rund. Kiedy ptakom udało się zdobyć najwięcej pokarmu? Z pewnością dzieci zauważą, że kiedy ptaki musiały przebywać długą drogę w poszukiwaniu wody traciły dużo czasu i energii, które mogły być spożytkowana na wyszukanie pożywienia i karmienie potomstwa. Czy taka sytuacja odbije się pozytywnie na kondycji i zdrowiu piskląt i dorosłych ptaków? Porozmawiaj z uczniami na temat wody w mieście. Czy jest łatwo dostępna? Czy służy ptakom tylko do picia? A może dzieci widziały kiedyś kąpiące się ptaki ? Zachęć dzieci do zakładania poideł i kąpielisk dla ptaków – nie jest to kłopotliwe, a dzięki temu możemy pomóc naszym skrzydlatym sąsiadom. Opowiedz jakie zasady powinny spełniać poidełka i kąpieliska, aby były bezpieczne i spełniały swoja rolę.

Więcej informacji znajdziesz na stronach:

www.otopjunior.org.pl/pl/dokumenty/kapieliska_ptakow

www.jestemnaptak.pl/woda/woda-w-miescie

www.e-ogrody.pl/Ogrody/1,113395,2141494.html

Na zakończenie można znów przeprowadzić zabawę w taki sposób, aby tym razem dzieci, które poprzednio były pisklętami odegrały role dorosłych ptaków. Pozwól dzieciom, aby w ramach przygotowań do zabawy rozlokowały samodzielnie poidełka. Następnie w kolejnych rundach zabieraj niektóre z poidełek, mówiąc, że nikt nie dolał do nich wody i ptaki nie mogą z nich skorzystać.

Możesz też stanąć przy jednym z poidełek i każdemu ptakowi, który je odwiedza przyklejać naklejkę symbolizującą pasożyta lub chorobotwórczą bakterię, które rozprzestrzeniają się wśród ptaków jeśli poidło lub kąpielisko jest zaniedbane i nie zmieniamy w nim wody.

Zagrożenia lęgów ptaków

Rozlosuj wśród uczniów karteczki z wizerunkami kilku gatunków ptaków, które żyją w miastach. Przy każdym wizerunku znajduje się symbol dotyczący miejsca gniazdowania danego gatunku. Ptaki budujące gniazda w załomach murów, stropodachach, otworach wentylacyjnych, kominach, pod rynnami itp. oznaczone są symbolem budynku, natomiast te, które zakładają gniazda w koronach drzew, lub w dziuplach mają przypisany symbol drzewa.

Uczniowie przyczepiają do ubrania karteczkę z wylosowanym gatunkiem ptaka, aby była dla wszystkich widoczna. Zadaniem dzieci jest dobrać się w zgodne gatunkowo pary, a następnie znaleźć odpowiednie dla wymagań swojego gatunku miejsce na gniazdo.

Zabawę przeprowadź na stosunkowo dużym terenie, który będzie symbolizował miasto. Za pomocą sznura wyznacz w mieście kilka obszarów, które odpowiadają terenom zadrzewionym. Mogą mieć one nieregularny kształt i różną wielkość, aby odpowiadały większym i mniejszym terenom gdzie znajdują się w mieście drzewa i krzewy (parki, skwery, aleje, pojedyncze drzewa itp.). Używając sznura wyznacz również kilka obszarów symbolizujących budynki z dogodnymi dla ptaków miejscami do gniazdowania. Aby odróżnić oba rodzaje miejsc, możesz zastosować różne kolory sznurka (np. zielony dla drzew i czarny dla budynków) lub przy każdym sznurze umieścić symbol budynku lub drzewa taki, jak na karteczkach z wizerunkami ptaków.

Zaznaczone sznurkiem obszary symbolizują miejsca, w których ptaki mogą znaleźć odpowiednie dla swojego gatunku miejsce na gniazdo, aby w spokoju znieść tam jaja i bezpiecznie wychować młode. Od dostępności miejsc do gniazdowania zależy czy dany gatunek będzie mógł utrzymać się na określonym obszarze (lub nawet zwiększać tam swoją liczebność) czy też będzie zanikał.

Zabawę przeprowadzamy w kilku rundach. W pierwszej rundzie przygotuj na tyle obszerne miejsca do gniazdowania, aby wszystkie dzieci się pomieściły i aby było im wygodnie. Rozdaj każdej parze, która znajduje się w granicach odpowiedniego okręgu po 2 karteczki z wizerunkiem ich gatunku – kartki te pokazują, że parze udało się wyprowdzić lęg. Poproś dzieci, aby rozłożyły karteczki w miejscu opisanym jako „runda 1”.

W kolejnych rundach prowadzący zmniejsza stopniowo lub radykalnie (zależnie od scenariusza, który chce zaprezentować) obszary okręgów symbolizujących dane miejsca lęgowe. Sprawia to, że dzieciom jest coraz ciaśniej, lub nie wszystkim udaje się zmieścić w wyznaczonych przez sznurek granicach. Aby gra była bardziej ekscytujaca, na początku każdej kolejnej rundy dzieci powinny znaleźć szybko innego niż poprzednio partnera i dopiero wtedy założyć wspólnie gniazdo we właściwym dla swego gatunku miejscu. Pod koniec każdej rundy rozdawaj parom, którym udało się założyć gniazdo, karteczki z odpowiednim gatunkiem ptaka (lecz jeśli w miejscu lęgowym jest ciasno – wręcz każdej parze tylko po jednej karteczce – ptaki są zestresowane i wychowują mniej piskląt niż zwykle). Pary, którym nie udało się założyć gniazda – nie otrzymują karteczek. Dzieci za każdym razem układają otrzymane karteczki w miejscach opisanych numerami kolejnych rund.

Pod koniec zabawy oglądamy wspólnie wyniki kolejnych rund i liczymy ile ptaków danego gatunku przyszło na świat. Które gatunki miały się dobrze, a które nie mogły się rozmnożyć i dlaczego? Co powoduje, że kurczą się miejsca lęgowe? Jaki ma to wpływ na ptaki? Jak możemy temu zapobiec?

Zabawę można poprowadzić według różnych scenariuszy – np. kładąc głównie nacisk na zanikanie miejsc lęgowych na skutek remontów elewacji i prac ociepleniowych w budynkach.

Możesz również na początku zabawy oprowadzić dzieci po wymyślonym „mieście" i opowiedzieć, co gdzie się znajduje – przedstawić miejsca z pojedynczymi dużymi drzewami o rozłożystych koronach, chętnie wybieranych przez sroki, zieleńce i parki lubiane przez sikorki, grupy wysokich drzew, które wybierają gawrony na swoje kolonie...

Wiecej informacji:
www.otop.org.pl/ptasie-porady/ptaki-w-budynkach/broszura-ptaki-w-miescie/
www.otop.org.pl/uploads/media/ulotka_nie_mieszkasz_sam.pdf
www.otop.org.pl/ptasie-porady/ptaki-w-budynkach/

Jeśli jesteś świadkiem niszczenia przyrody, a nie wiesz jak reagować – skorzystaj z **„Poradnika prawnego"** (www.jestemnaptak.pl/remiza/poradnik-prawny) opracowanego w ramach projektu *Jestem na pTak.* Znajdziesz w nim, opisane w przystępny sposób, regulacje prawne gwarantujące ochronę przyrody i zapobiegające jej niszczeniu. Dowiesz się jakie są kroki postępowania w przypadku bezpośredniego zagrożenia życia ptaków lub ich lęgów. W interwencji pomogą Ci wzory pism urzędowych, m.in. wzór zawiadomienia o zagrożeniu lęgów ptaków przez prace w budynku.

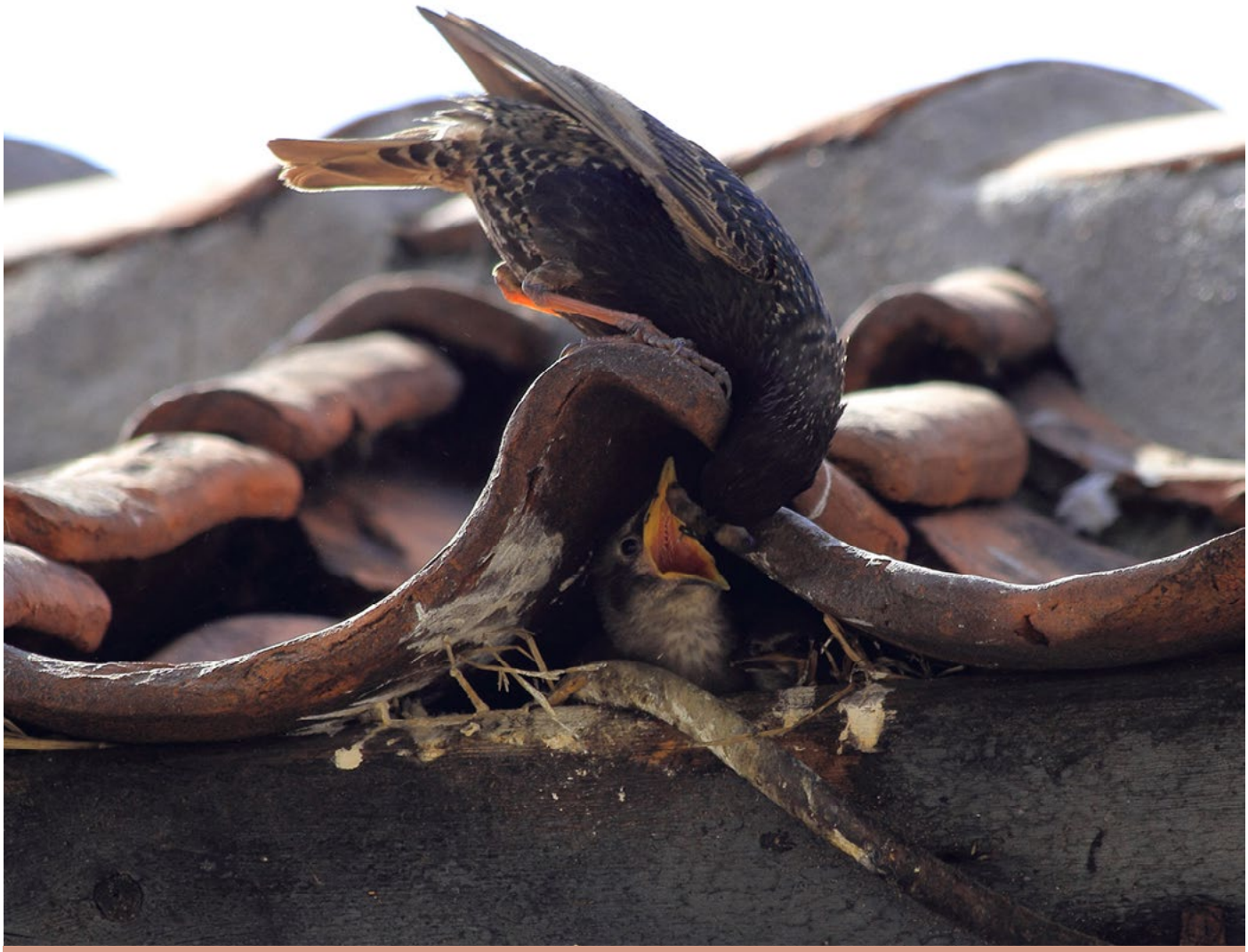

Gniazdo kosa, fot. peterned, CC BY-NC-SA 2.0

JERZYK

WRÓBEL

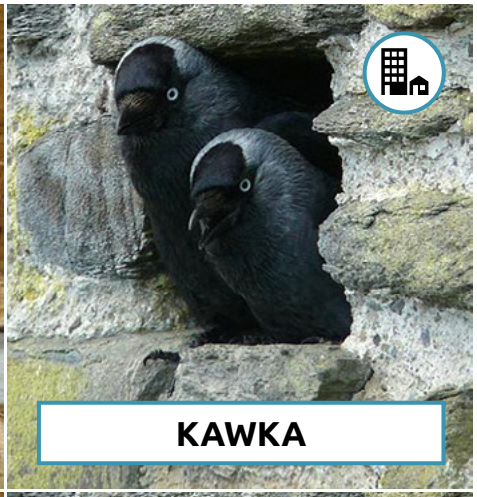
KAWKA

JERZYK

WRÓBEL

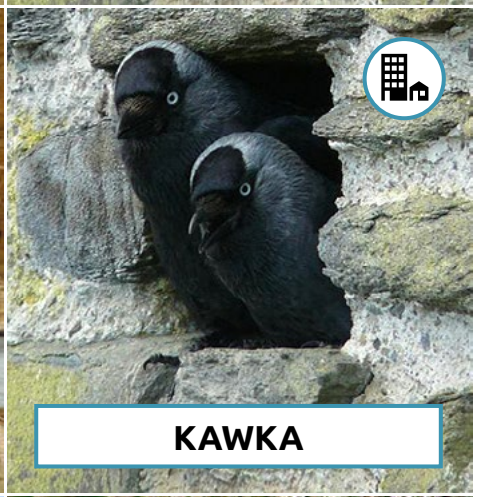
KAWKA

SROKA

GAWRON

SIKORKA

SROKA

GAWRON

SIKORKA

Sikory i kowaliki

Zabawę najlepiej przeprowadzić w zadrzewionym terenie. Przygotuj łupinki od pistacji, ziarna słonecznika lub inne nasiona, symbolizujące w zabawie pokarm ptaków. Ilość pokarmu powinna być uzależniona od wielkości grupy (nie mniejsza niż 15 ziarenek na osobę). Wysyp ziarenka w wyznaczonym miejscu, np. na kawałku materiału, który może w zabawie symbolizować karmnik. Większość dzieci zostaje w zabawie kowalikami, wyznaczamy też kilka sikor (np. 3-4 sikory w grupie 20 dzieci). Aby zabawa była bardziej ekscytująca możemy wyznaczyć jeszcze 2 krogulce, które często polują przy karmnikach.

Kowaliki, które w ramach przygotowań do zimy potrafią robić sobie zapasy „na czarną godzinę", zabierają jednorazowo z karmnika najwyżej dwa nasionka, ukrywają je w bezpiecznym miejscu (np. wtykając w szczeliny kory – jak ma to miejsce w naturze), po czym wracają po kolejne nasiona i znów je ukrywają. W tym czasie sikorki bogatki, które nie robią zapasów, podpatrują kowaliki i wykradają im nasionka z kryjówek. Jeśli w zabawie biorą udział krogulce – polują one na sikorki i kowaliki, po czym wyprowadzają swoje ofiary poza teren zabawy. Nie mogą jednak złapać tych ptaków, które trzymają się drzewa (znalazły one schronienie w gęstych krzewach i są na razie bezpieczne). Jeśli zabawa ma miejsce w terenie bez drzew – polować można tylko na ptaki znajdujące się w ruchu. Te, które stoją nieruchomo, sygnalizują w ten sposób, że znalazły schronienie i są bezpieczne.

Zabawa kończy się, kiedy znikną wszystkie nasionka. Teraz kowaliki muszą odnaleźć swoje kryjówki i ponownie zebrać pokarm. Na zakończenie zabawy każde dziecko podlicza ile ma nasion. Zależnie od wyników, prowadzący podejmuje decyzję jaka ilość pokarmu pozwala ptakom na przeżycie. W przypadku sikorek (które najprawdopodobniej uzyskają w zabawie więcej nasion) liczba ta powinna być większa, aby wyrównać szanse. Ptaki, które nie zdobyły dostatecznej ilości pokarmu – osłabione zamarzają. Podsumowując zabawę podliczamy ile ptaków przeżyło, które sikory, kowaliki i krogulce poradziły sobie najlepiej – jaką miały strategię? Czy wszystkie nasionka udało się odnaleźć z kryjówek, a jeśli nie – co się z nimi stanie?

Można przeprowadzić kilka rund, zmieniając za każdym razem wymaganą liczbę nasion potrzebnych do przetrwania zimy (podczas mroźnych zim ptaki potrzebują więcej pożywienia). Można również regulować liczbę nasion wysypywanych na początku zabawy (co symbolizuje dostępność pokarmu, zależnie np. od warunków pogodowych). Można też wprowadzać krogulce lub nie – zabawa daje wiele możliwości.

Pomysł zaczerpnięto z publikacji: Cztery pory roku. Interaktywne metody nauczania przyrody, Claes Malmberg, Anders Olsson, wyd. Polski Klub Ekologiczny, Gdańsk 2000

Ptasie zgadywanki

Przygotuj małe naklejki z wybranymi nazwami ptaków znajdującymi się na karcie „ptasie zgadywanki", w ilości odpowiadającej liczbie uczniów. Możesz wykorzystać papier naklejkowy do drukarki lub dostępne w hurtowniach papierniczych wygodne etykiety samoprzylepne w rolkach. Przyklej na czoło każdego ucznia naklejkę z nazwą ptaka, nie zdradzając jednak nazwy gatunku. Poproś dzieci, aby nie mówiły sobie wzajemnie kto jest jakim ptakiem – to tajemnica. Następnie rozdaj wszystkim uczniom plansze ze zdjęciami ptaków „ptasie zgadywanki" (w pakiecie znajdują się dwie wersje do wyboru – na każdej 15 gatunków). Zadaniem uczniów będzie odgadnięcie jakim są gatunkiem. Dzieci mogą chodzić swobodnie po klasie i zadawać swoim koleżankom i kolegom po jednym pytaniu, na które odpowiedź może brzmieć „tak" lub „nie". Pytania powinny dotyczyć cech charakterystycznych dotyczących wyglądu ptaka np. „Czy mam wokół oka żółtą obwódkę?". Po uzyskaniu odpowiedzi dzieci zadają pytanie kolejnym osobom, aż uda im się odgadnąć jakim są gatunkiem.

Zabawę można wykorzystać w celu podziału dzieci na grupy – wybieramy wówczas do naklejenia na czoło tyle gatunków ptaków ile chcemy utworzyć grup. Jeśli nie chcemy dzielić dzieci na grupy możemy przypisać każdemu uczniowi inną nazwę ptaka, wówczas dzieci poznają podczas zabawy więcej gatunków.

Wersja do zabawy w parach

Jeśli nie ma możliwości, aby uczniowie swobodnie się przemieszczali – zabawę można przeprowadzić w parach. Każdy uczeń otrzymuje planszę „ptasich zgadywanek" (dzieci muszą mieć w parze tą samą wersję) i wybiera sobie gatunek, którym chce być. Tym razem zadanie polega na odgadnięciu jakim ptakiem jest koleżanka lub kolega z pary. Podobnie jak w poprzedniej wersji zabawy, dzieci zadają sobie na zmianę pytania, zawężając coraz bardziej liczbę pasujących gatunków. Wygrywa dziecko, które jako pierwsze rozwiąże zagadkę. Na potrzeby zabawy można zalaminować „ptasie zgadywanki", wówczas dzieci mogą mazakiem skreślać nie pasujące gatunki, a po zakończeniu rundy wytrzeć planszę – w ten sposób karta może być wykorzystana wielokrotnie.

Podsumowanie

Kiedy dzieci zapoznają się podczas zabawy z gatunkami ptaków, zaproponuj zabawę w której podajesz na głos charakterystyczne dla danego gatunku cechy ptaka, a dzieci starają się odgadnąć jaki to gatunek, np. czarny wąs ... niebieskie lusterko na skrzydle; czarny ... z masywnym i jasnym u nasady dziobem …w czarnych „spodenkach"; czarny … z żółtym dziobem … i żółtą obrączką oczną, itd.

Powyższe ćwiczenia pomogą dzieciom opatrzeć się z wyglądem ptaków, które spotkać można w naszych miastach – zachęć uczniów do ich obserwacji „na żywo" w drodze do szkoły, na zakupy lub podczas spacerów w parku. Środowisko miejskie jest dobrym terenem do obserwacji skrzydlatych sąsiadów – przyzwyczajone do ludzi ptaki miejskie są znacznie mniej płochliwe od osobników tych samych gatunków żyjących w naturalnych środowiskach. Zachęć dzieci do rozpoznawania gatunków – obserwowanie ptaków, jeśli potrafimy je nazwać jest szczególnie przyjemne !

Sikora bogatka

Sikora modra

Grzywacz

Sierpówka

Wrona siwa

Kawka

Gawron

Kos

Kowalik

Wilga

Szpak

Kapturka

Rudzik

Zięba

Sójka

Pleszka

Kwiczoł

Pełzacz ogrodowy

Śpiewak

Czyż

Dzwoniec

Dzięcioł zielony

Dzięcioł czarny

Dzięcioł duży

Krzyżówka

Łyska

Czernica

Sroka

Pliszka siwa

Szczygieł

Sikora bogatka	Sikora modra	Grzywacz
Sierpówka	Wrona siwa	Kawka
Gawron	Kos	Kowalik
Wilga	Szpak	Kapturka
Rudzik	Zięba	Sójka
Pleszka	Kwiczoł	Pełzacz ogrodowy
Śpiewak	Czyż	Dzwoniec
Dzięcioł zielony	Dzięcioł czarny	Dzięcioł duży
Krzyżówka	Łyska	Czernica
Sroka	Pliszka siwa	Szczygieł

Kolorowanka

Gołębie - miejski, grzywacz, sierpówka

Pokoloruj ptaki na podstawie zdjęć oraz zaznacz strzałkami i opisz charakterystyczne cechy gatunków.

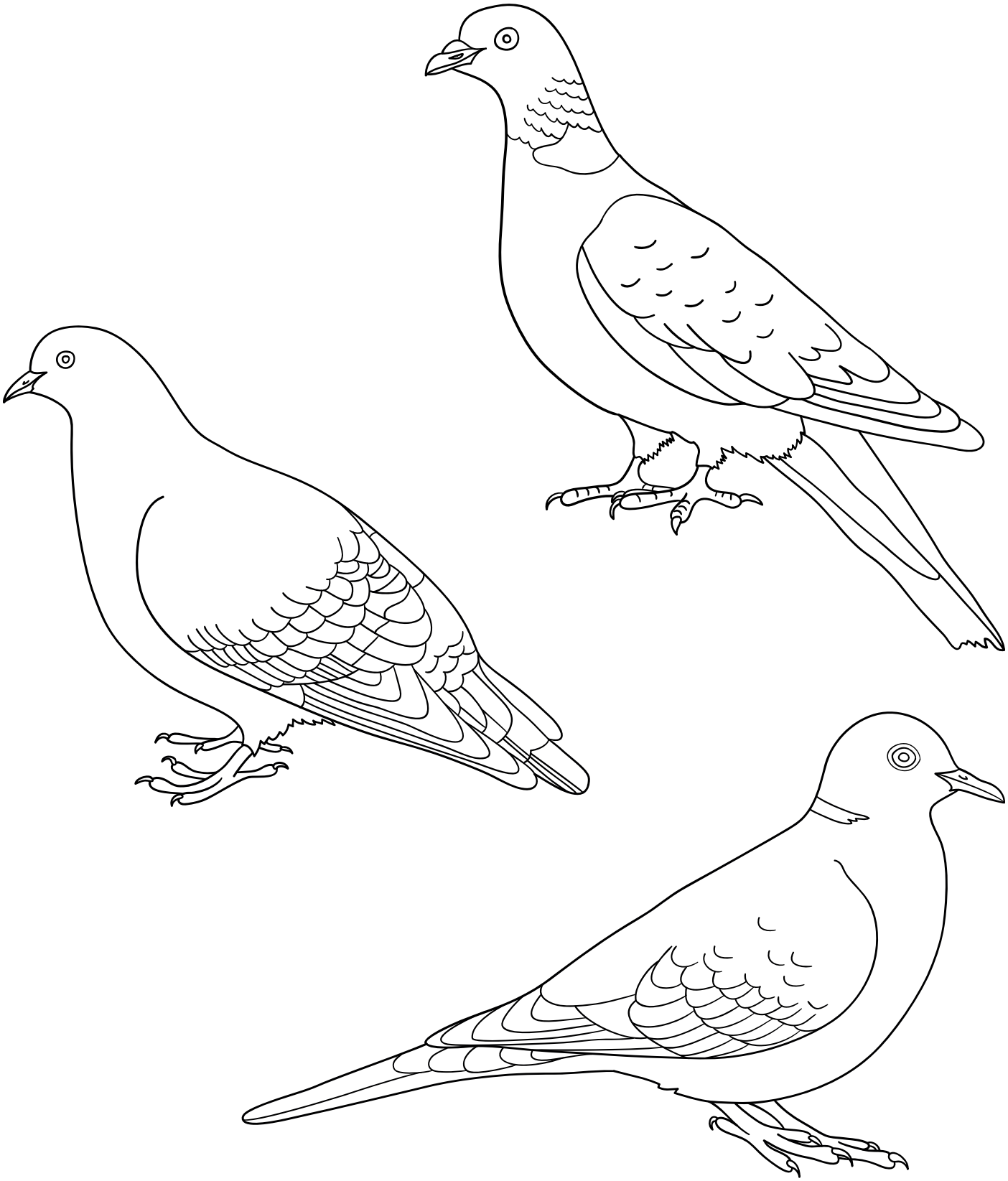

Kolorowanka

Sikory - bogatka, modraszka

Pokoloruj ptaki na podstawie zdjęć oraz zaznacz strzałkami i opisz charakterystyczne cechy gatunków.

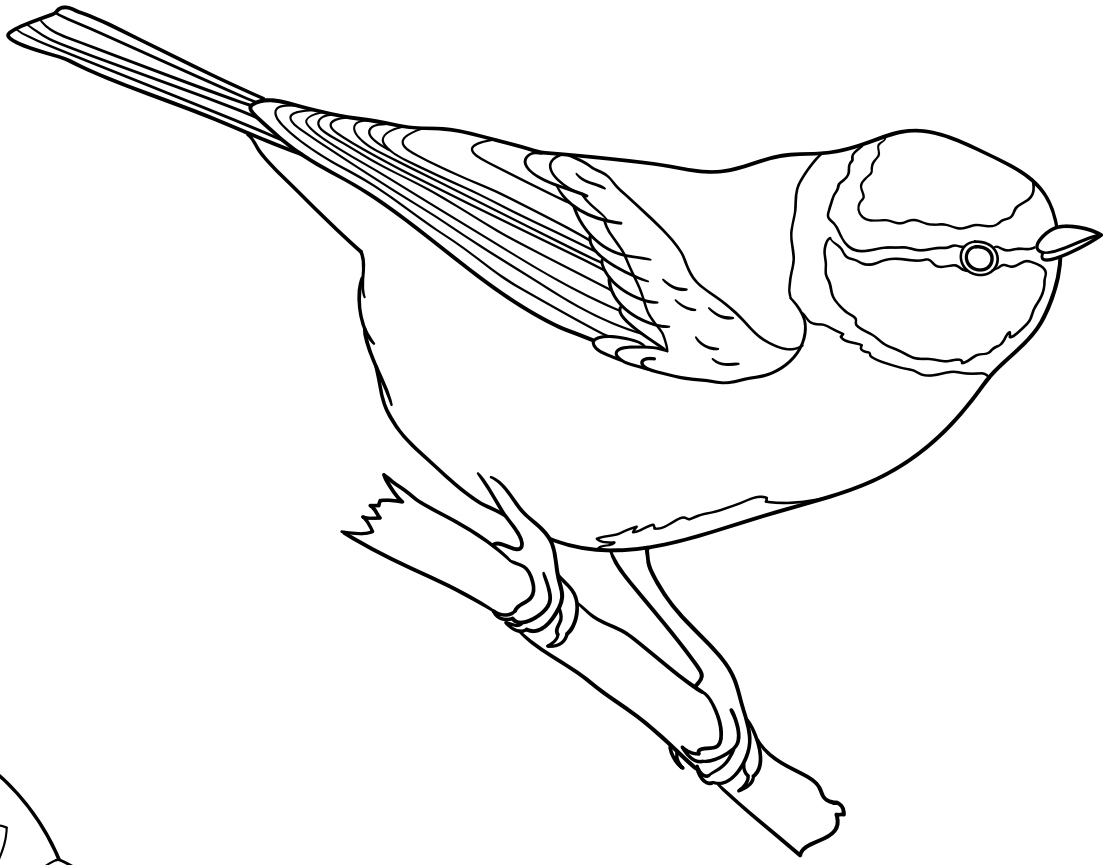

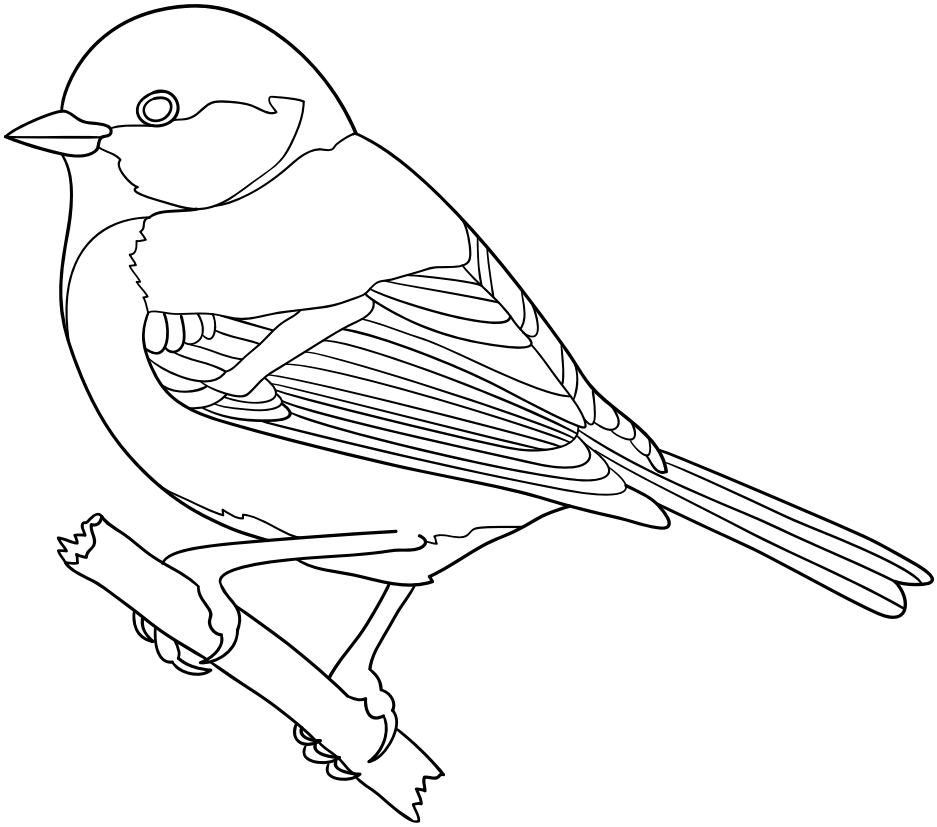

Kolorowanka

Krukowate - gawron, wrona, kawka

Pokoloruj ptaki na podstawie zdjęć oraz zaznacz strzałkami i opisz charakterystyczne cechy gatunków.

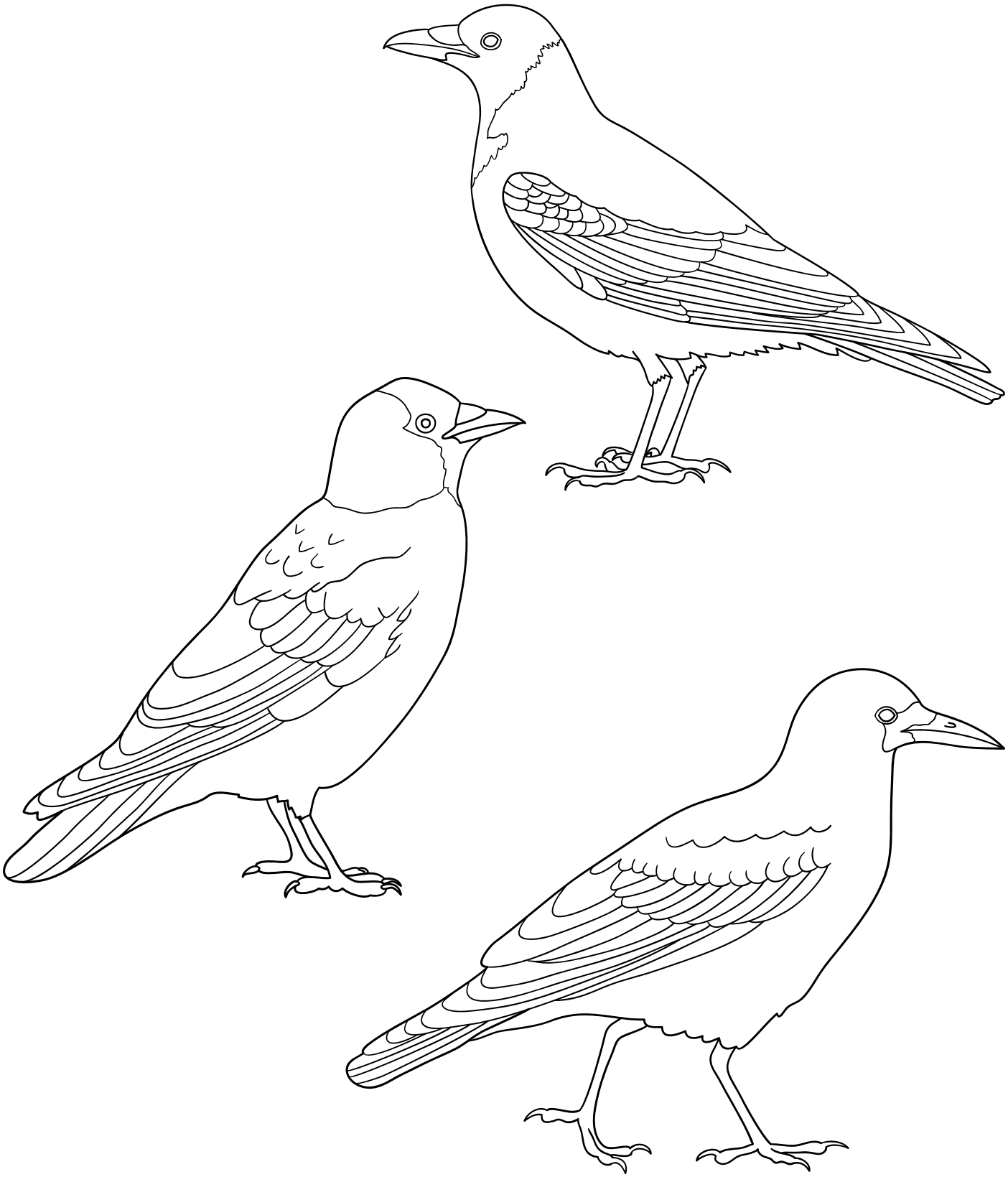

Kolorowanka

Krukowate - sroka, sójka

Pokoloruj ptaki na podstawie zdjęć oraz zaznacz strzałkami i opisz charakterystyczne cechy gatunków.

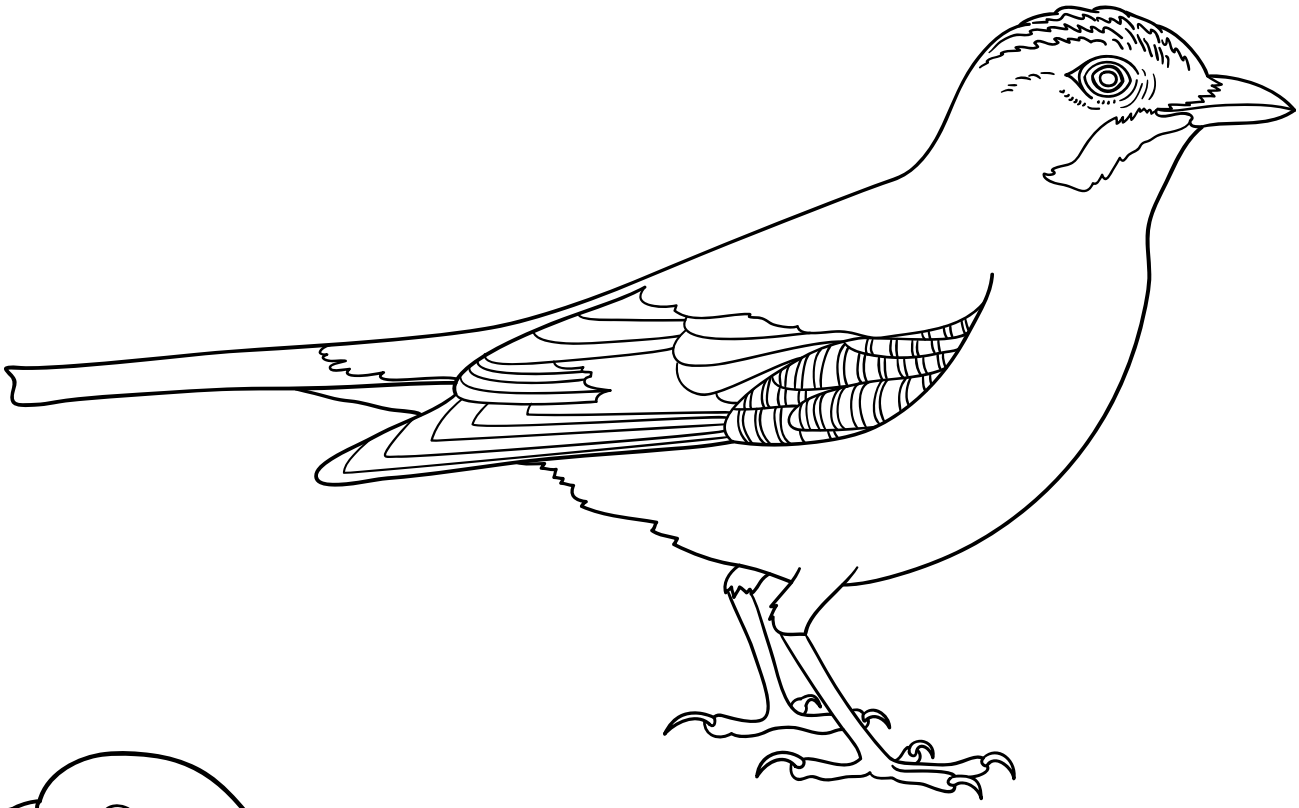

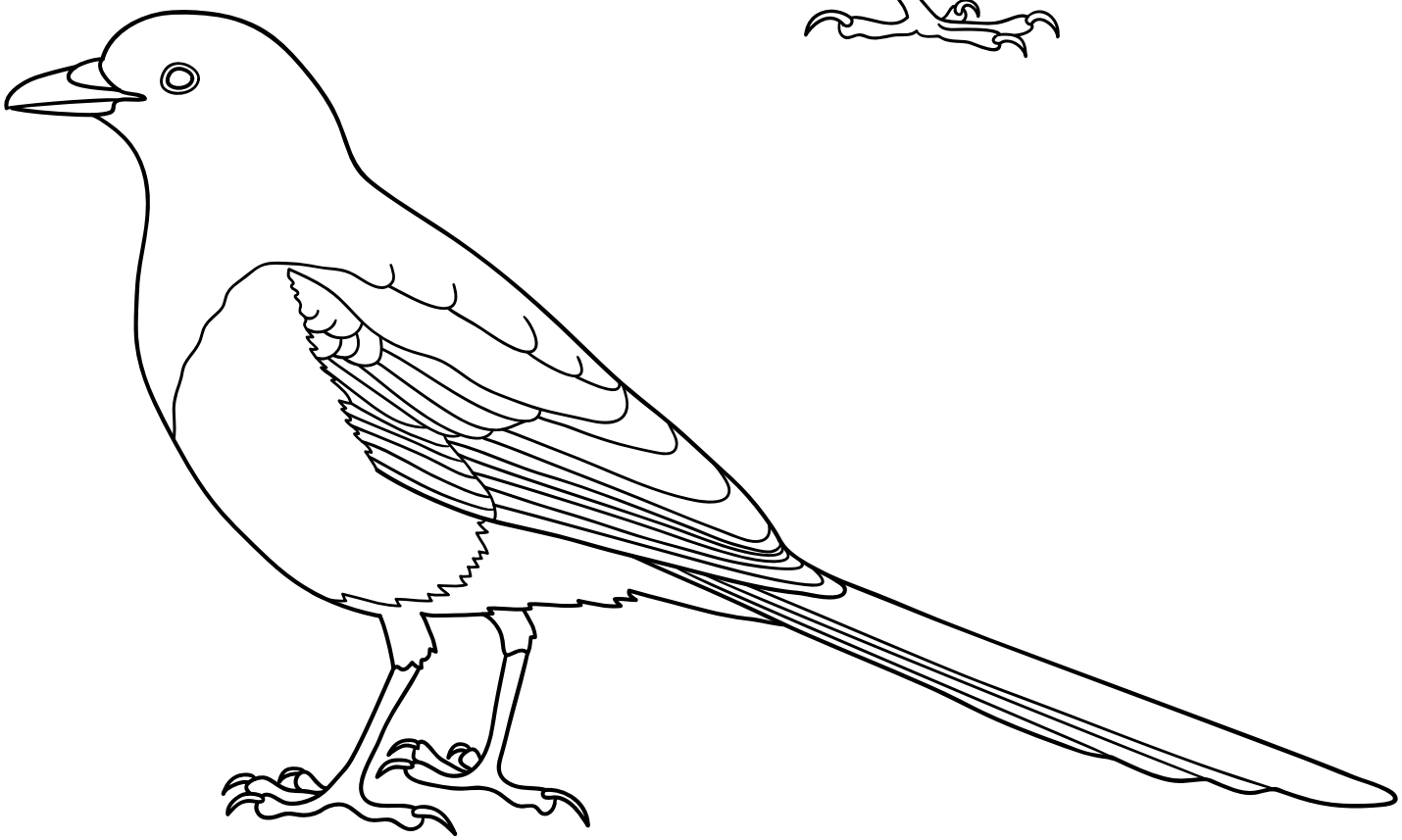

Kolorowanka

Kos i szpak

Pokoloruj ptaki na podstawie zdjęć oraz zaznacz strzałkami i opisz charakterystyczne cechy tych gatunków.

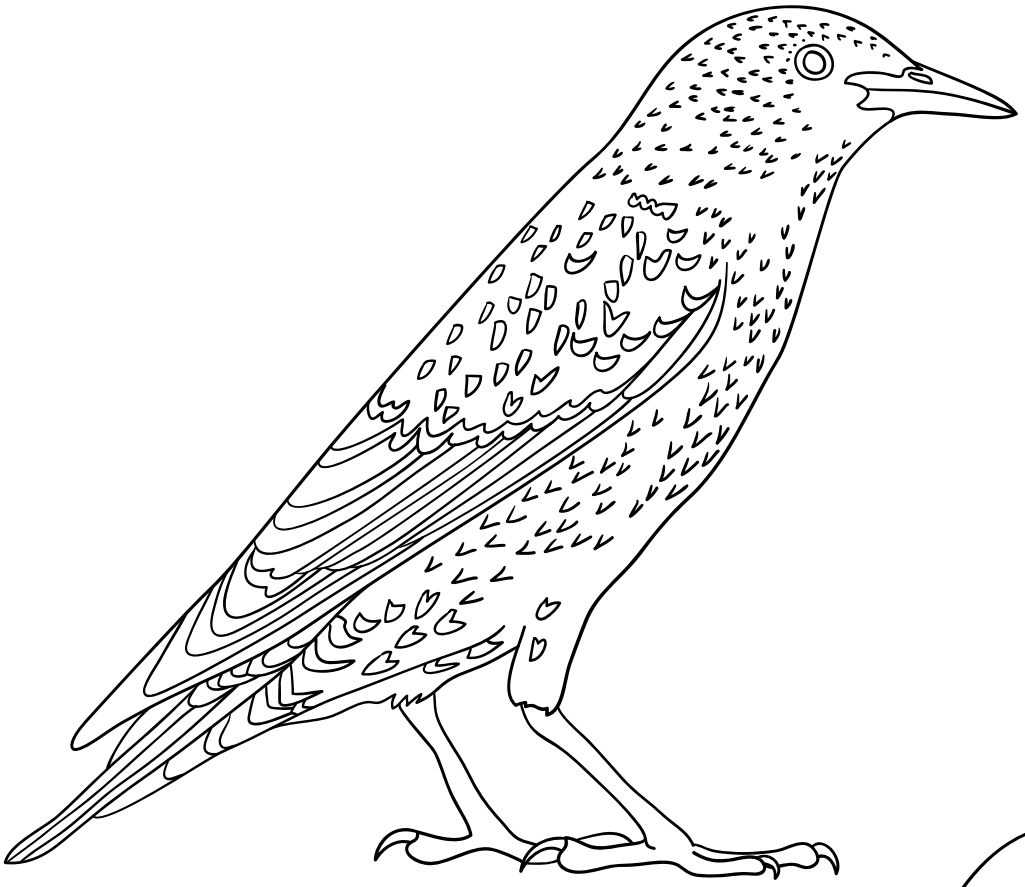

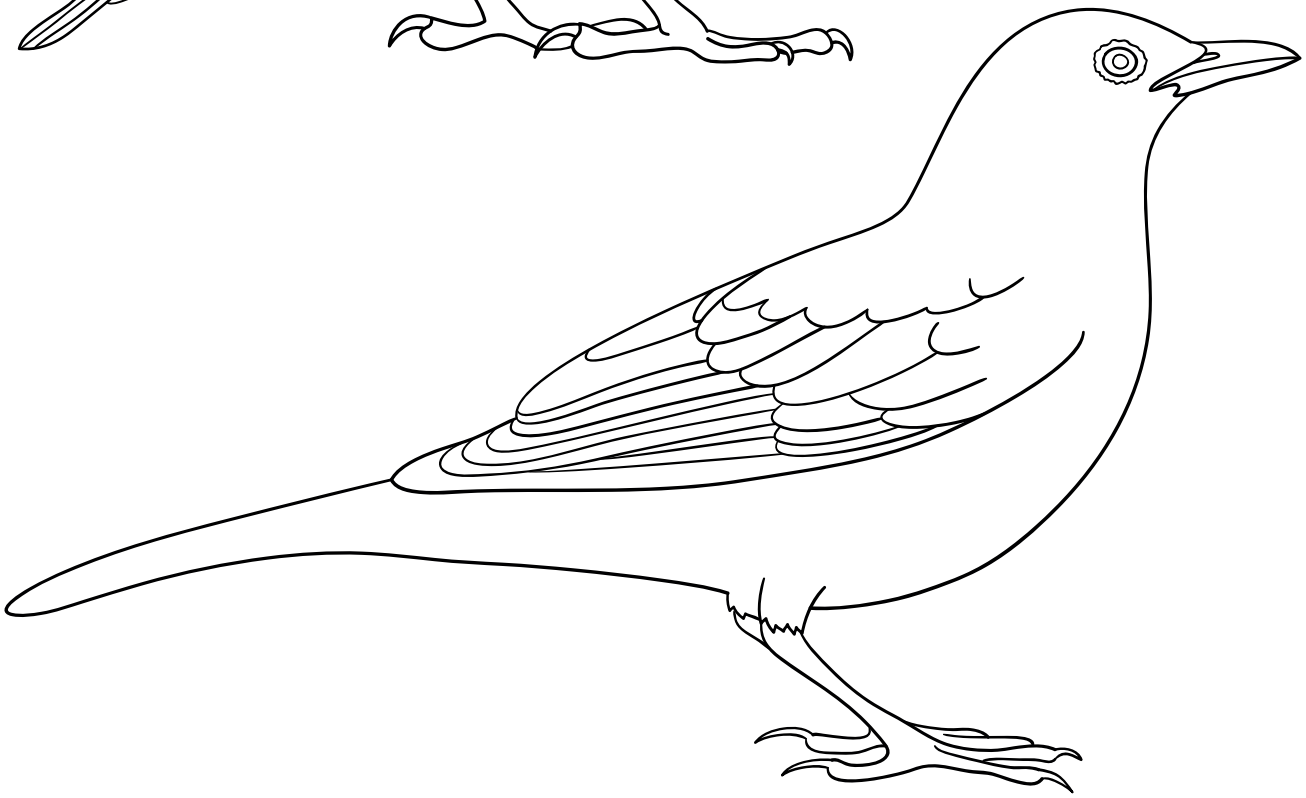

Ptasie bingo

Zabawę przeprowadzamy na spacerze. Wykorzystujemy do niej kartki, jak do gry w bingo, jednak zamiast liczb powinny się na nich znaleźć zdjęcia ptaków. Poniżej zamieszczamy przykładową planszę (w dwóch konfiguracjach) jednak możesz przygotowywać je samodzielnie, dostosowując gatunki ptaków i ich liczbę na planszy do pory roku, miejsca spaceru, rodzaju siedliska czy też wieku lub zaawansowania dzieci.

Rozdaj ptasie bingo i pisaki wszystkim graczom i poproś, aby podczas spaceru zwrócili uwagę na ptaki. Jeśli komuś uda się zaobserwować któryś z gatunków, powinien zaznaczyć go na karcie. Wygrywa ten, komu pierwszemu uda się zaznaczyć obrazki w jednym rzędzie, kolumnie lub po skosie. Gdy to się uda, zwycięzca krzyczy: bingo!

Karty do gry w bingo można też rozdać dzieciom jako zadanie weekendowe i poprosić aby postarały się odnaleźć w swoim otoczeniu jak najwięcej gatunków.

Plansze do gry w bingo można zalaminować, jeśli dzieci użyją do zakreślania zmywalnych mazaków – będzie je można wykorzystywać wielokrotnie.

Ptasie bingo 1

Ptasie bingo 2

Owocowy poczęstunek

Wykreśl umieszczone poziomo, pionowo lub po skosie, nazwy 15 krzewów, których owoce mogą być ptasim przysmakiem. Warto zasadzić je w przydomowym, szkolnym lub każdym innym ogródku, aby pomóc ptakom!

W	S	A	Y	F	R	O	K	I	T	N	I	K	W
A	D	E	F	X	U	J	A	Ł	O	W	I	E	C
I	N	P	T	A	A	C	L	B	M	Y	B	U	C
G	H	U	B	R	S	B	I	D	E	R	E	Ń	N
I	N	K	Z	G	Ś	E	N	S	B	N	Z	T	T
B	F	Ą	I	C	T	R	A	P	C	P	C	R	G
C	B	M	I	K	Z	B	K	O	D	C	Z	S	A
L	U	Y	Y	R	T	E	O	R	O	M	A	Z	N
K	V	O	G	U	A	R	R	Z	I	R	R	A	L
H	S	S	D	S	R	Y	A	E	A	F	N	K	G
L	N	K	J	Z	N	S	L	C	M	E	Y	Ł	P
O	M	Y	S	Y	I	I	O	Z	R	C	Ó	A	G
D	R	T	S	N	N	D	W	K	N	G	H	K	D
D	G	O	W	A	A	G	A	A	M	R	Y	A	T

odpowiedź: GŁÓG, DEREŃ, BERBERYS, BEZ CZARNY, TARNINA, JARZĄB, JAŁOWIEC, CIS, ROKITNIK, TRZMIELINA, SZAKŁAK, CZEREMCHA, PORZECZKA, KRUSZYNA, KALINA KORALOWA

Informacje o tym jak stworzyć ogród przyjazny ptakom i innym zwierzętom, jakie wybrać rośliny i co jeszcze powinno się w nim znaleźć, by tętnił życiem znajdziesz na stronach:
www.jestemnaptak.pl/pdf/praktyczny-przewodnik-po-remizie.pdf
www.jestemnaptak.pl/ogrod-na-ptak

Rzeźby ptaków z gipsu

Materiały:
bandaż gipsowy (dostępny w lepiej zaopatrzonych aptekach), miseczka z wodą, nożyczki, stare gazety, taśma papierowa (np. malarska, dostępna w m.in. marketach budowalnych i sklepach z farbami), farby plakatowe lub akrylowe, opcjonalnie lakier wodorozcieńczalny, gruby karton lub tektura, szablony sylwetek wybranych gatunków ptaków.

Zabezpiecz miejsce pracy folią lub gazetami. Poproś dzieci aby wybrały gatunek ptaka, którego rzeźbę chciałyby wykonać. W pakiecie zamieszczamy szablony sylwetek i zdjęcia kilku gatunków, jednak starsi uczniowie mogą samodzielnie stworzyć szablony innych ptaków.

Z grubej tektury wytnij sylwetkę ptaka wraz z podstawką, oraz doklej do niego drugą część podstawki, tak aby ptak się nie przewracał. Ze starych pogniecionych gazet ukształtuj tułów ptaka i doklej do szablonu z obu stron, a następnie obklej ptaka taśmą papierową aby nadać mu ostateczny kształt. Następnie przygotuj bandaż i miseczkę z wodą. Odcinaj kawałki bandaża, zamaczaj je na chwilę w wodzie i obklejaj rzeźbę warstwami, tak aby pokryć całą konstrukcję. Na koniec wygładź gips ręką i pozostaw do wyschnięcia na kilka, kilkanaście godzin w suchym i ciepłym miejscu. Gdy rzeźba już wyschnie, pomaluj ją farbami w możliwie realistyczny sposób, zgodnie z kolorystyką wybranego gatunku. Możesz wcześniej naszkicować ołówkiem wzory i granice poszczególnych kolorów. Po wyschnięciu możesz rzeźbę polakierować wodorozcieńczalnym lakierem.

Dudek

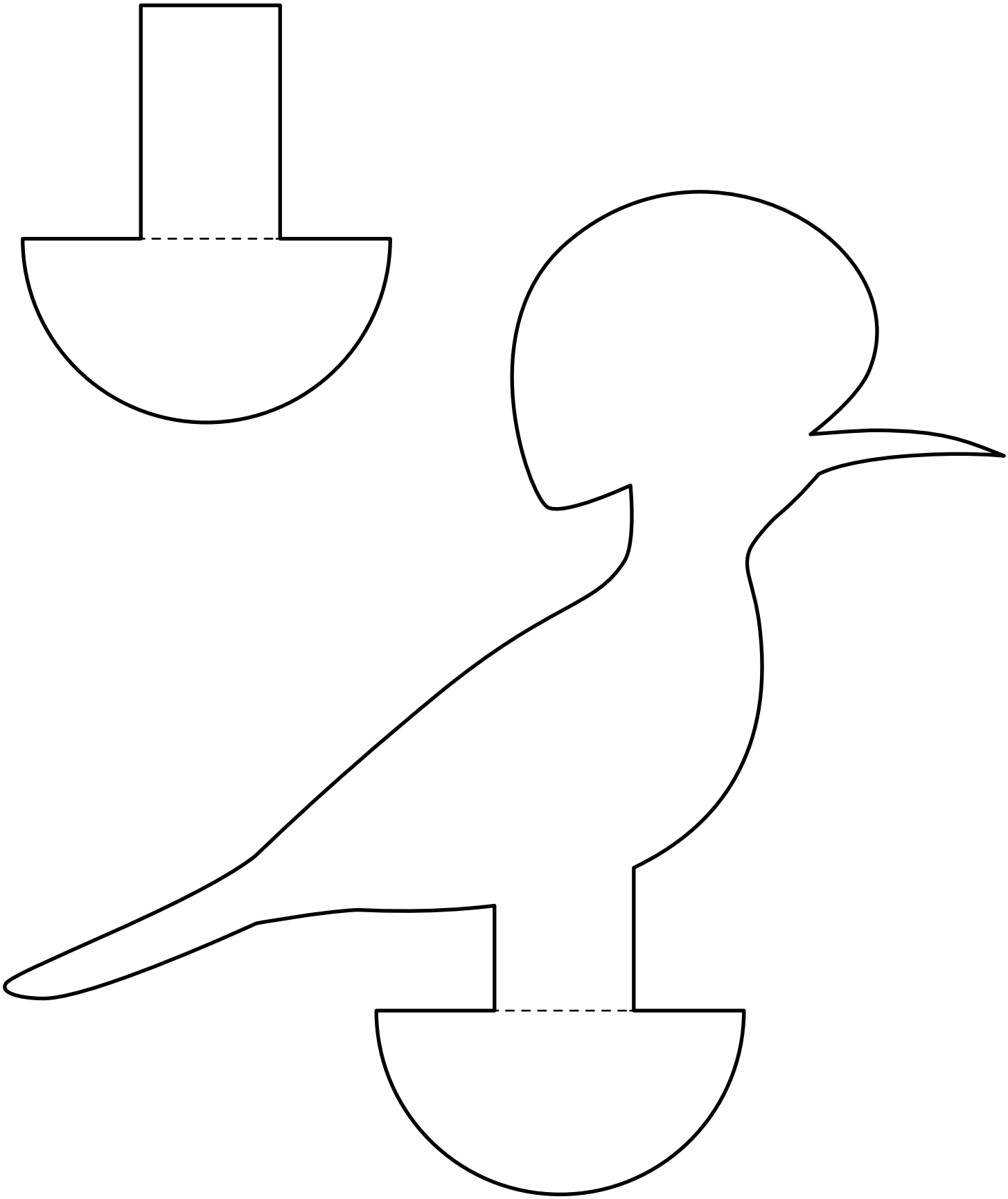

Sikora

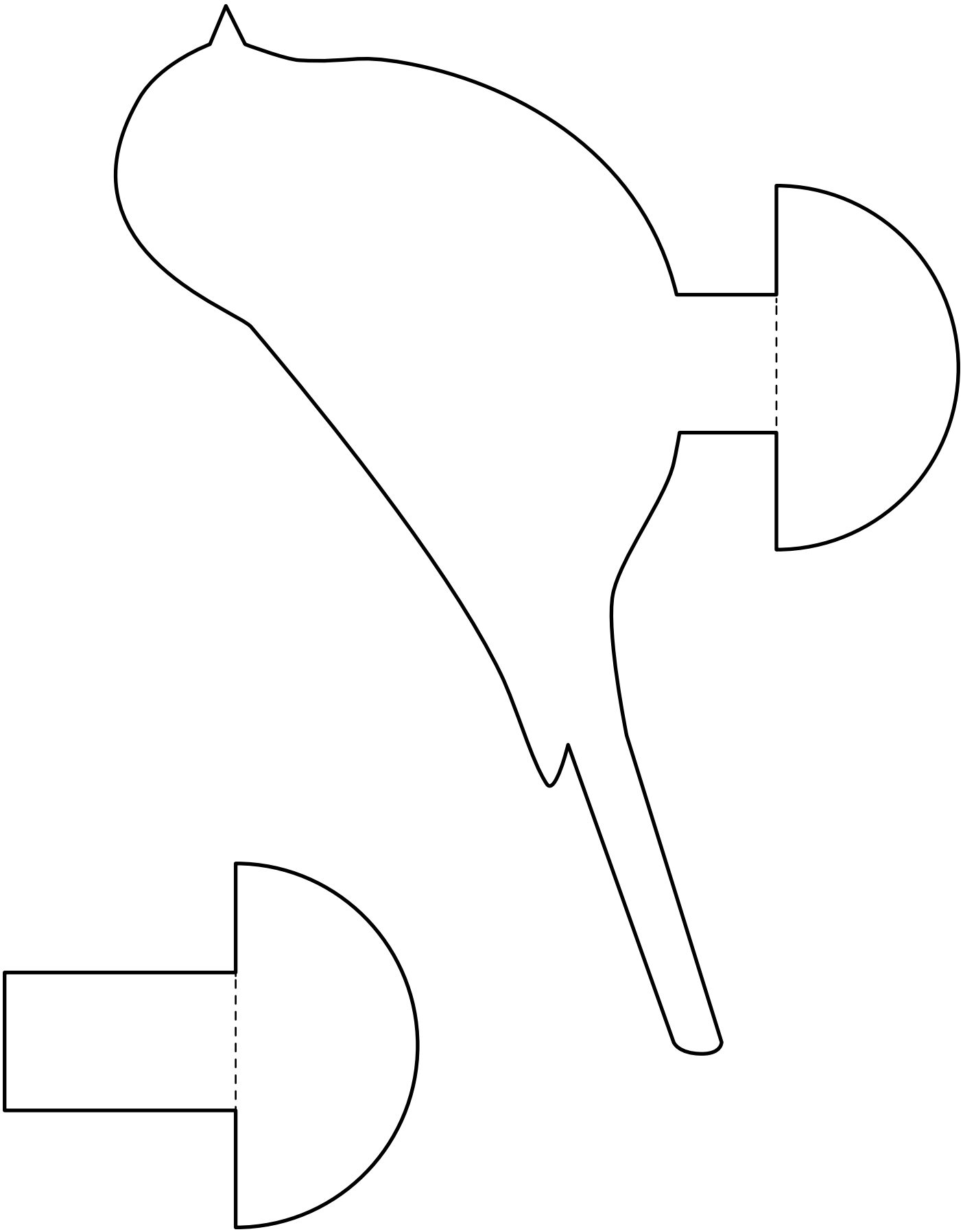

Dzięcioł duży

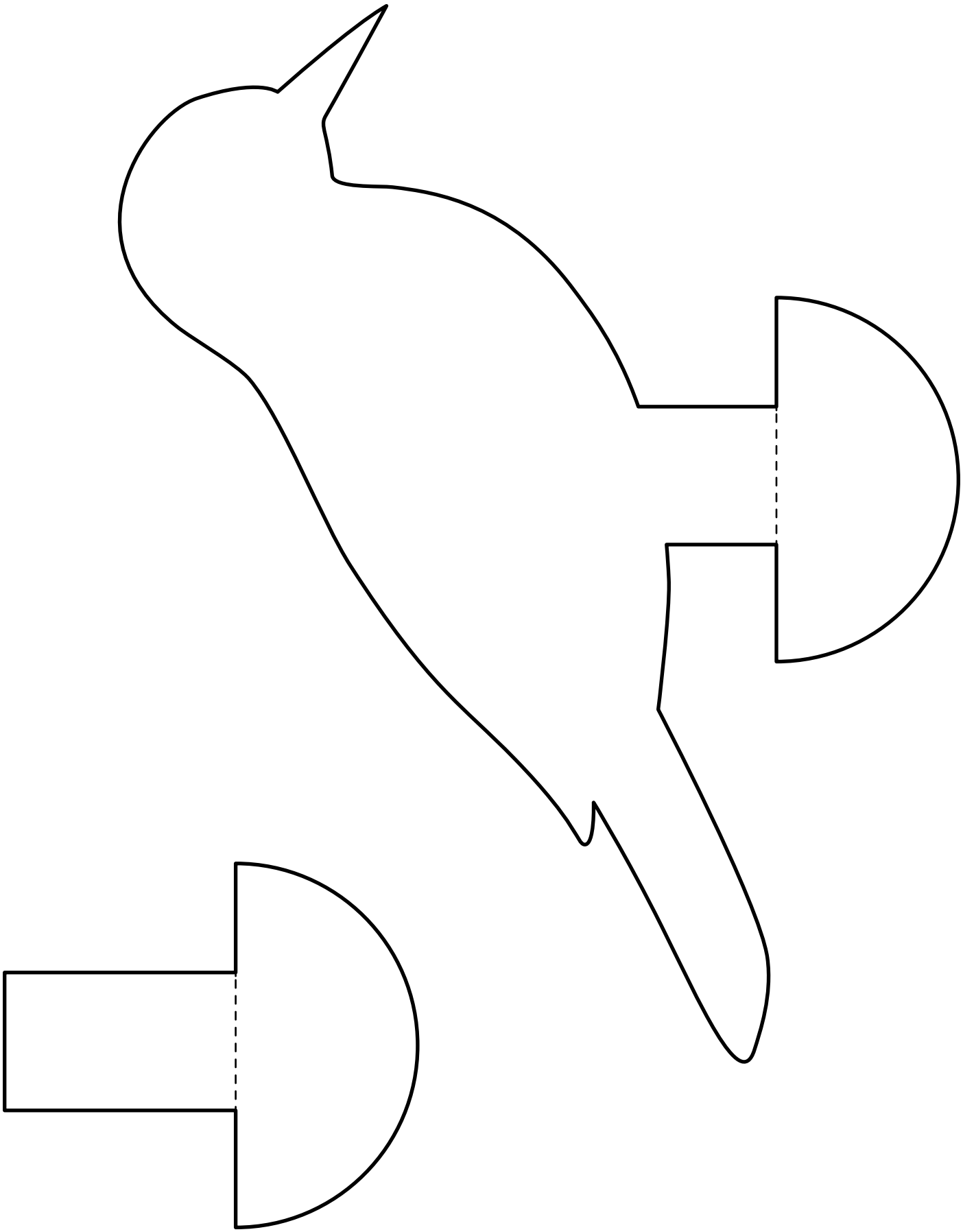

Zimorodek

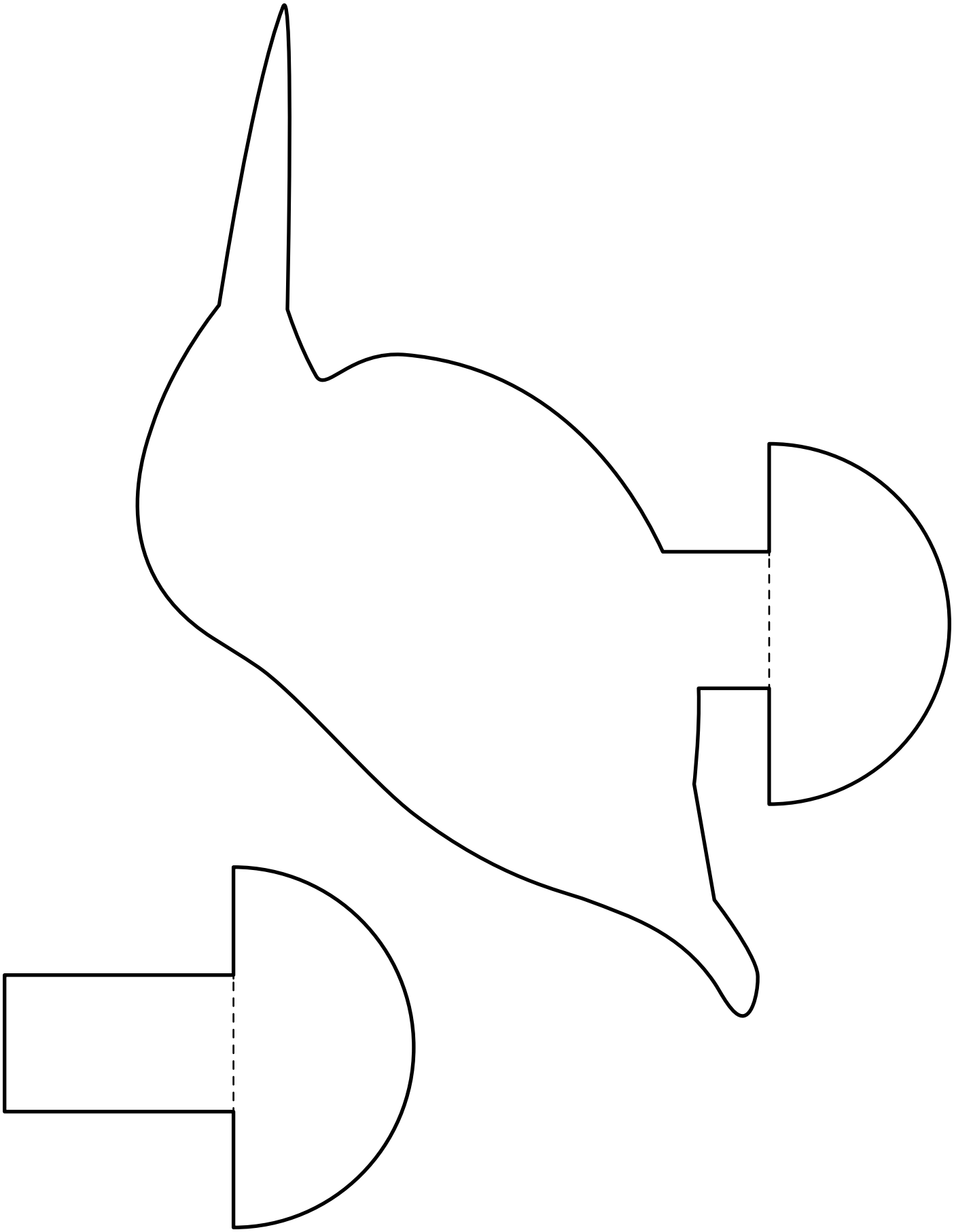

Ptaszki z papieru

Wydrukuj załączone w pakiecie szablony ptaszków na sztywniejszym, kolorowym albo białym papierze. W pakiecie załączamy wersję wzorzystą do samodzielnego pokolorowania oraz gładką, którą można ozdobić wzorzystym papierem lub kolorowymi naklejkami.

Wytnij szablon ptaszka i pokoloruj go lub ozdób kolorowym papierem. Teraz natnij nożykiem miejsca zaznaczone ciągłą linią wzdłuż ptasiego brzuszka, następnie zagnij w dół skrzydełka, przewlecz je przez nacięcia od spodniej strony ptaszka i wyciągnij na grzbietową stronę. Na koniec sklej dzióbek. Ptaszki możesz nawlec na nitki i zawiesić na gałązce. Wiosenna ozdoba jest gotowa!

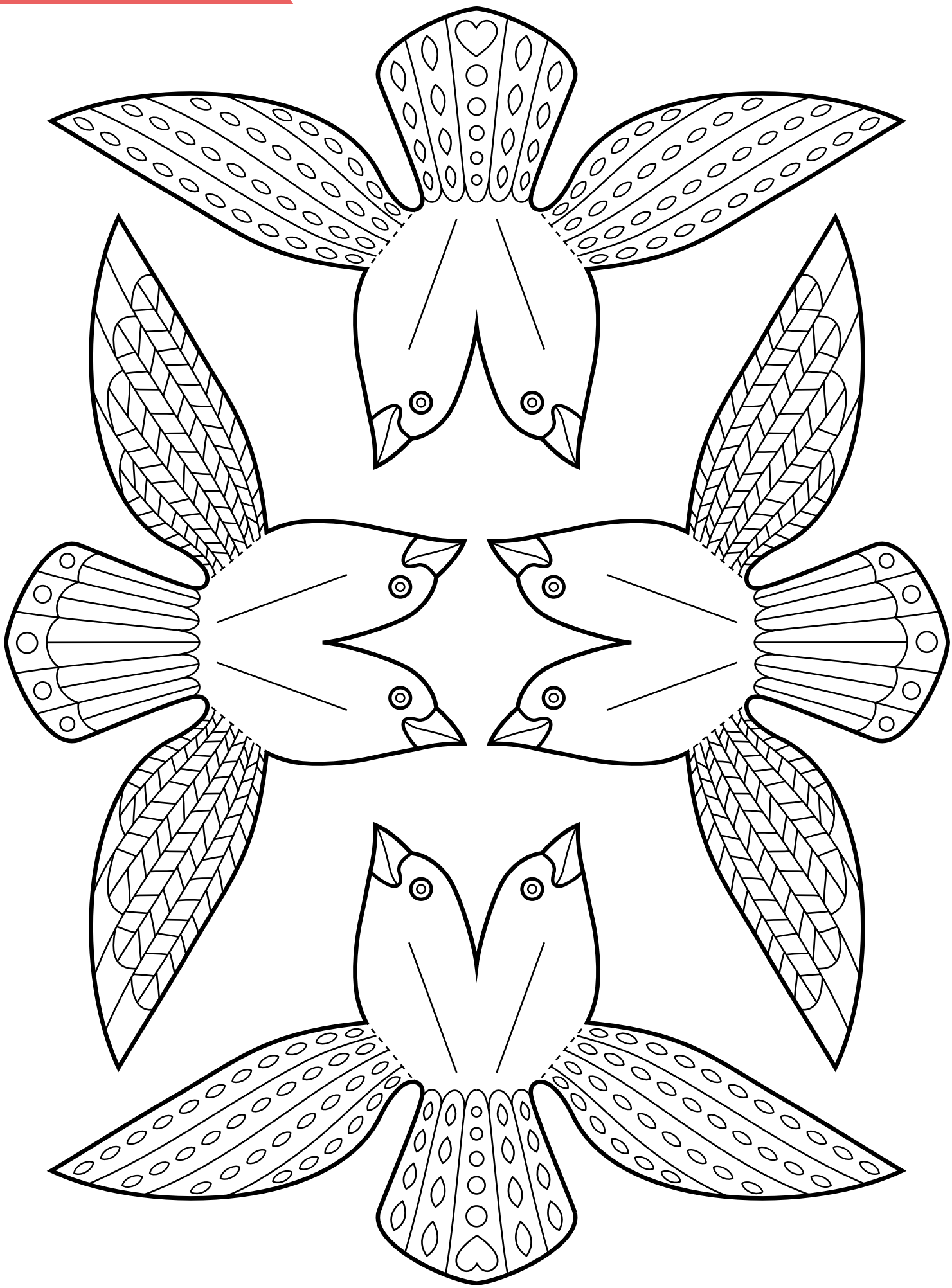

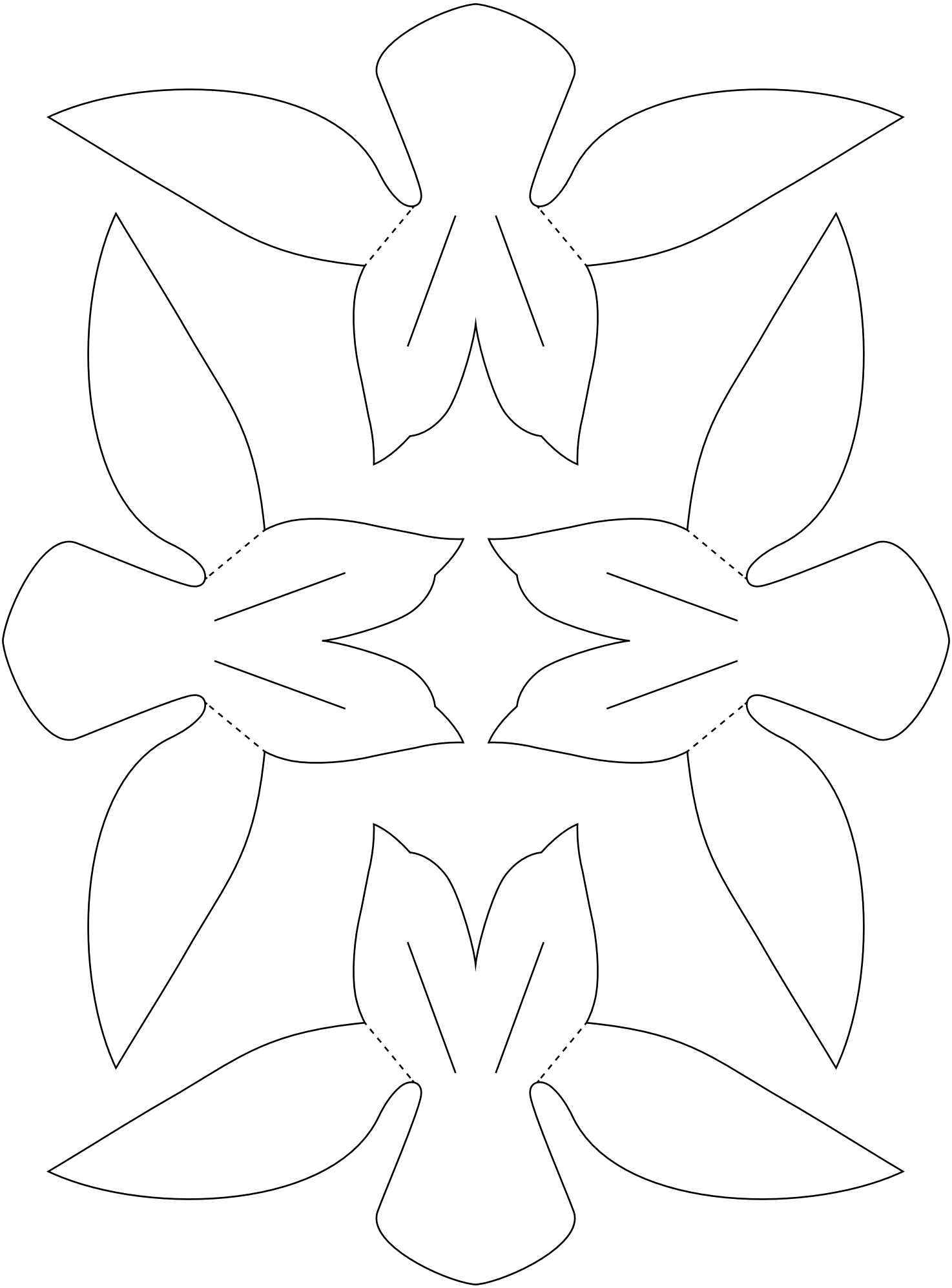

Ptaszki na drucianych nogach

Materiały:
spinacze biurowe, kolorowy papier dekoracyjny, nożyczki, dziurkacz, klej

Wytnij kształt ptaszka według szablonu dwukrotnie – aby móc go później skleić wzorzystą stroną na wierzchu. Wykonaj nóżki ze spinaczy, tak jak na zdjęciach. Posmaruj klejem jedną część ptaszka, ułóż nóżki w odpowiednim miejscu i zaklej równo drugą częścią. Kiedy klej wyschnie, zrób dziurkaczem oczko. Ptaszka możesz oczywiście dodatkowo ozdobić.

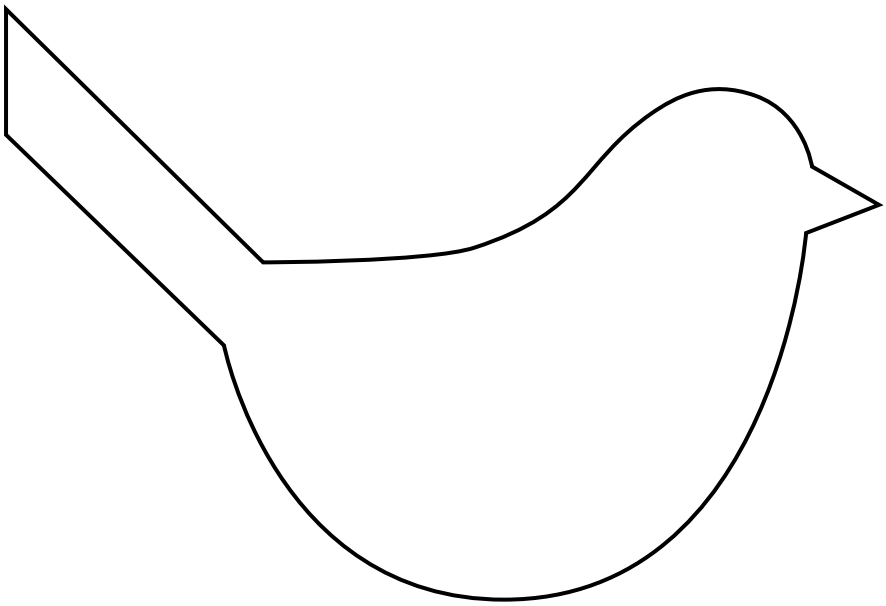

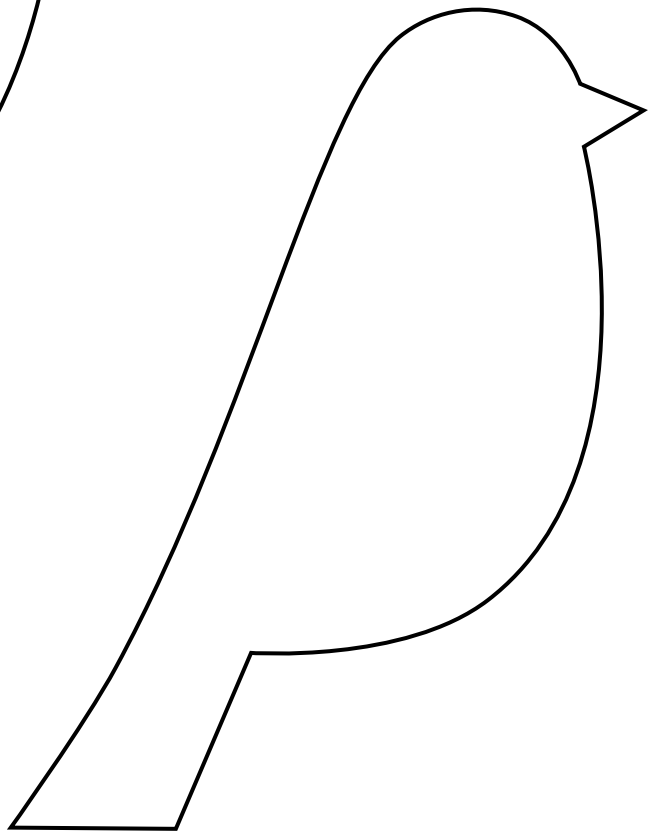

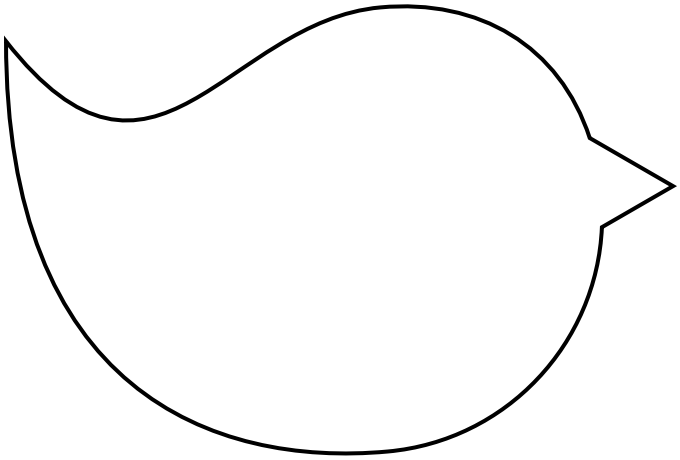

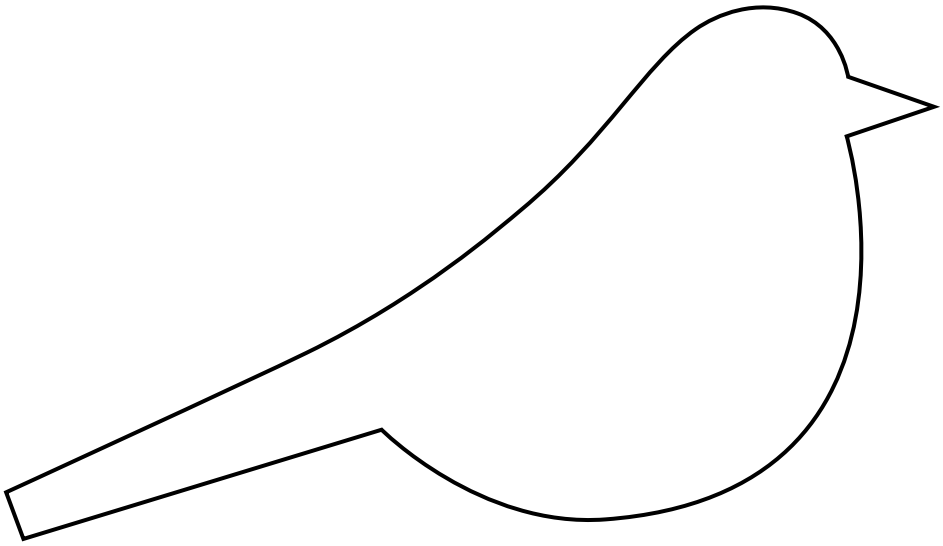

Wisiorek - ptasie gniazdko

Wisiorek z ptasim gniazdem wygląda efektownie, a jest bardzo prosty do zrobienia.

Materiały:
drucik (może być srebrny jubilerski, albo jakikolwiek łatwo się wyginający), perełki, koraliki, kombinerki

Wybraną przez siebię liczbę koralików nanizaj na drucik. Następnie zawiń drucik i zacznij owijać go wokół i pod spodem koralików. Nie musisz tego robić bardzo starannie i równo – ptasie gniazda nie są idealnie kształtne. W kilku miejscach poprzeplataj drucikiem w poprzek – zabezpieczysz w ten sposób gniazdo przed rozwinięciem. W którymś momencie nawijania zostaw trochę większe oczko z drutu. Okręć je kilka razy kombinerkami, aby zrobić pętelkę do zawieszenia.

Zdjęcia ptaków z ćwiczenia „Ptasie zgadywanki” i bingo:

Sikora bogatka - Marcin Moga, CC BY 2.0
Sikora modra - Kev Chapman, CC BY 2.0
Grzywacz - Bartosz Morąg, CC BY-NC-SA 2.0
Sierpówka - Marcin Moga, CC BY 2.0
Wrona siwa - Stefan Berndtsson, CC BY 2.0
Kawka - Stefan Berndtsson, CC BY 2.0
Gawron - Mark Kilner, CC BY-NC-SA 2.0
Kos - Tim Strater, CC BY-SA 2.0
Kowalik - Luciano 95, CC BY 2.0
Wilga - m-idre31, CC BY 2.0
Szpak - JohnBWilson, CC BY-NC-SA 2.0
Kapturka - Luciano 95, CC BY-NC-SA 2.0
Rudzik - Francis C. Franklin, CC BY-SA 3.0
Zięba - Ron Knight, CC BY 2.0
Sójka - Marcin Moga, CC BY 2.0
Pleszka - Jajcus, CC BY-NC-SA 2.0
Kwiczoł - Stefan Berndtsson, CC BY 2.0
Pełzacz ogrodowy - Luciano 95, CC BY-NC-SA 2.0
Śpiewak - Sid Mosdell, CC BY 2.0
Czyż - Steve Garvie, CC BY-NC-SA 2.0
Dzwoniec - Marcin Moga, CC BY 2.0
Dzięcioł zielony - Mark Kilner, CC BY-NC-SA 2.0
Dzięcioł czarny - Hiyashi Haka, CC BY-NC-SA 2.0
Dzięcioł duży - David Reynolds, CC BY-NC 2.0
Krzyżówka - D Coetzee, CC BY 2.0
Łyska - Ekaterina Chernetsova (Papchinskaya), CC BY 2.0
Czernica - Steve Gill, CC BY-NC-SA 2.0
Sroka - Jean-Jacques Boujot, CC BY-SA 2.0
Pliszka siwa - Ján Svetlík, CC BY-NC-SA 2.0
Szczygieł - Rudo Jureček, CC BY-NC-SA 2.0
Jerzyk - Amikosik, CC-BY-3.0
Gołąb miejski - gynti_46, CC BY-NC-SA 2.0
Wróbel - Keith Marshall, CC BY-NC-SA 2.0

Zdjęcia ptaków z ćwiczenia „Zagrożenia lęgów ptaków”:

Jerzyk - Amikosik, CC-BY-3.0
Wróbel - JoyTek, CC-BY-SA-2.0
Kawka - Vicki, CC-BY-2.0
Sroka - Bryant Olsen, CC BY-NC 2.0
Gawron - Micolo J, CC BY 2.0
Sikorka - T.Voekler, CC-BY-SA-3.0

Dofinansowano ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Źródła

Fotografia na okładce: The Belurs, CC BY-NC-SA 2.0

Materiały opracowano w ramach projektu „Ekologia mieszczucha” realizowanego przez Ośrodek Działań Ekologicznych „Źródła”
www.zrodla.org